

Цюпак І. М. Індивідуалізація розвитку дошкільника в закладі дошкільної освіти/
Цюпак І. М. // The 9th International conference – Science and society (February 1, 2019)
Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P. 78 – 84.

Accent Graphics
Publishing & Communications

Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada

PREMIER
Publishing

Premier Publishing s.r.o.

Центр научных исследований «Solution»

9th International conference

Science and society

1st February 2019

Hamilton, Canada
2019

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Цюпак І. М.

irinatscupak@gmail.com

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

Модернізація та інноваційний розвиток нашого суспільства вимагають появи ініціативних, здатних творчо мислити і знаходити нестандартні рішення людей, готових навчатися протягом усього життя. Всі необхідні для цього навички формуються з дитинства.

Педагогами усвідомлюється необхідність розробки і реалізації кожним індивідуальної програми розвитку дитини. Одним з ключових компонентів формули Нової української школи є орієнтація на потреби дитини в освітньому процесі, дитиноцентризм. Така позиція освітньої роботи є й в сучасних закладах дошкільної освіти: створення умов для удосконалення неповторної унікальності дитини, розвитку здібностей та обдарувань. Отже, очевидним є замовлення на тьюторську діяльність в суспільстві [7, с.410].

Базовий компонент дошкільної освіти - це Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини [2].

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), орієнтує освітян на цілісний і загальний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття

у подальшому спеціальних знань та вмінь. Проте, маємо нагадати, що для якісної освітньої роботи не достатньо врахувати лише вікові можливості, існує ще багато факторів, що впливають на якість сприйняття дитиною інформації та вплив на розвиток особистості дитини: індивідуальні особливості (темперамент, характер, здібності та ін.), соціалізованість дитини, акселерації, або ретардація, вплив сім'ї на дитину, спадковість, середовище, діяльність особистості, її активність, ставлення між дітьми і батьками тощо.

Більшість вчених дотримуються думки, що особистість неповторна у своїй індивідуальності. Як висловився О.Асмолов, «індивідом народжуються, особистістю стають, індивідуальність набувають» [1]. Виявляється індивідуальність у здібностях людини, в інтересах. Рисах характеру, у світобаченні, рівні розвитку інтелекту, стилі діяльності та поведінки тощо. Передумовою формування людської індивідуальності є анатомо-фізіологічні задатки, які перетворюються в процесі розвитку і виховання, породжуючи широку варіативність виявів індивідуальності [6]. Тобто, своєрідність психіки, особистісна неповторність індивіда визначає індивідуальність. Індивідуальність – це цілісна характеристика окремої людини, її оригінальність, самобутність її психічного стану.

Базовий компонент дошкільної освіти наголошує на тому, що увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини. Вважаємо не доречно ставити завдання «сприяння розвитку індивідуальності дитини» на останнє місце, адже без урахування зазначених нами факторів реалізація головних ліній розвитку дитини буде неякісною.

Для максимального використання всіх можливостей, що надаються дитинством, необхідно створювати сприятливі умови організації освітнього простору, що забезпечує успішний розвиток «різних» дітей: обдарованих, з

обмеженими можливостями здоров'я та особливими потребами, мігранта, сироти та дитини з багатодітної сім'ї. Тому необхідно враховувати фактори розвитку особистості дитини й принципи дошкільної освіти:

- повноцінне проживання дитиною всіх етапів дитинства (раннього та дошкільного віку), супровід дитячого розвитку;
- організація освітньої діяльності на основі індивідуальних особливостей кожної дитини;
- дитина має стати активним учасником у виборі змісту своєї освіти (індивідуалізація дошкільної освіти);
- співпраця дітей і дорослих, визнання дитини повноцінним учасником (суб'єктом) освітніх відносин;
- підтримка ініціативи дітей в різних видах діяльності;
- формування пізнавальних інтересів і пізнавальних дій дитини в різних видах діяльності;
- адекватність дошкільної освіти (відповідність умов, вимог, методів віку й індивідуальним особливостям розвитку);
- урахування етнокультурної ситуації розвитку дітей.

З вище зазначеного виникає необхідність з'ясувати особливості індивідуалізації розвитку дошкільника в закладі дошкільної освіти. Таким чином, необхідно дати визначення поняттю «індивідуалізація», на думку Косенко Ю.М., індивідуалізація - це процес самореалізації, в результаті якого особистість прагне набути індивідуальності [4, с. 49-50], а саме процес породження й рефлексії індивідом власного досвіду, у якому він визнає себе як суб'єкта, який вільно визначає й реалізує власні цілі, добровільно покладає на себе відповідальність за результати своєї діяльності. Розуміння індивідуалізації як розвитку й самореалізації людини як суб'єкта власної життєдіяльності акцентує в цьому процесі такі характеристики як самовизначеність і уособленість особистості, її виділеність із співтовариства, оформленість її унікальності й неповторності. Ці характеристики можуть бути названі результатами процесу індивідуалізації, що проявляються в отриманні індивідом

специфічних властивостей, якостей, ознак, форм діяльності, способів самовияву. Чим більше індивід вирізняється у своїх властивостях і якостях від інших, тим більше в нього можливостей для реалізації власної індивідуальності.

Метою процесу індивідуалізації – є автономність індивіда, тобто оволодіння своїм власним способом існування, відносно незалежним і відмінним від існування інших людей. Разом з тим індивідуалізація – це не тільки виділення індивіда зі спільності, але й включення його в систему загальних зв'язків і відносин. Саме в результаті усвідомлення свого місця в суспільстві й своїх стосунків з іншими людьми особистість може прийти до усвідомлення своєї індивідуальності.

Індивідуалізація - це новий принцип в освіті, що вимагає зміни позиції дитини – з об'єкта освіти вона стає його суб'єктом.

У роботах Л.В. Байбородової підкреслюється, що індивідуалізація освітнього процесу має зовнішню й внутрішню сторони. Під зовнішньою розуміється спрямований вплив освітнього простору (адаптація змісту й форм освітнього процесу до індивідуальних особливостей дитини, надання педагогічної підтримки з метою розвитку її індивідуальності). Внутрішня індивідуалізація - це спрямованість дитини на розгортання й реалізацію індивідуальних напрямлень, вироблення життєвих стратегій, формування в неї суб'єктної позиції, індивідуального пізнавального стилю. Фактором прояву внутрішньої індивідуалізації є пізнавальна потреба, прагнення якісної й кращої зміни себе [3, с. 38]. Для забезпечення якісної освіти необхідно домагатися взаємозв'язку зовнішньої й внутрішньої індивідуалізації, знаходити оптимальні шляхи й засоби пізнання й дотримувати прав дитини на вибір індивідуального освітнього маршруту. Разом з тим аналіз освітніх практик переконує, що педагоги закладів дошкільної освіти зазнають труднощів у розвитку індивідуального потенціалу кожної дитини: не враховуються мотиви, потреби й інтереси кожної окремої особистості, не робиться акцент на індивідуальні особливості окремої дитини.

У словнику «Професійна освіта» подано таке тлумачення феномену «індивідуалізація процесу навчання» - це організація освітнього процесу, за якого вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності дітей, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання [5, с. 121-122].

Сучасний заклад дошкільної освіти, являючись масовим, стає усе більш усередненим. Вихователі добре усвідомлюють, що група складається з дітей з неоднаковим розвитком і ступенем підготовленості, з різними інтересами й освітніми потребами. Однак, організувати освітній процес, вони змушені орієнтуючись на нормовані усереднені показники розвитку дитини певного віку. Як результат, дитина, яка не встигає за середнім темпом групи, або якій не цікава запропонована діяльність, вважається «слабкою», «невстигаючою», або такою що відстає, це призводить до повної втрати такою дитиною інтересу до всього процесу пізнання.

Якщо говорити про «сильних» діти, таких, які випереджають вікові норми, є обдарованими, вони теж виявляються не в кращому положенні й у них також пропадає інтерес, оскільки від них не вимагає сильної напруги виконання запропонованих «середньорівневих» завдань, орієнтованих на «середнього» дитину. Як результат, таке навчання штучно стримує розвиток дітей. Традиційний шлях вирішення цієї проблеми полягає в тому, що гарний педагог намагається підготувати завдання різного рівня або запропонувати дітям індивідуальні завдання. У цьому полягає суть «індивідуального підходу в освіті», який істотно відрізняється від індивідуалізації процесу освіти.

Щоб зрозуміти різницю, звернемося до закордонного досвіду, де індивідуалізація процесу навчання на різних рівнях освіти (у дитячих садках, школах і вузах) має давню традицію. Наприклад, у багатьох освітніх організаціях з метою індивідуалізації процесу навчання широко застосовується тьюторська діяльність, а також вільний вибір занять, предметів для вивчення. Дитина самостійно або за допомогою тьютора вирішує, що їй цікаво, чим вона прагне зайнятися, тому займатися цією справою дитина буде з інтересом і

ентузіазмом, результатом такої самоорганізованості буде позитивна пізнавальна активність.

Така форма організації освітнього процесу, а саме тьюторського супроводу в процесі складання індивідуальної програми розвитку дитини, диктує необхідність психолого-педагогічної підтримки індивідуалізації дітей на всіх рівнях освіти. Під психолого-педагогічною підтримкою індивідуалізації розвитку дітей ми розуміємо систему професійної діяльності фахівців освітнього простору з метою створення соціально-психологічних умов для успішного пізнання, їх соціальної адаптації й самовизначення, конструктивного вирішення проблем розвитку дитини.

Ми вважаємося, що ефективна модель психолого-педагогічної підтримки індивідуалізації дітей з різними потребами й можливостями дозволить вирішувати проблеми розвитку й навчання дітей усередині освітнього середовища, уникнути необґрунтованої переадресації проблеми дитини зовнішнім службам. Суспільство, відносно освіти, відчуває потребу в педагогові-професіоналі нової якості, здатного до роботи з різними категоріями дітей, оскільки в цей час педагогам необхідно взаємодіяти з неоднорідним контингентом дітей. У зв'язку із цим необхідний сучасний підхід і до підготовки тьюторів для супроводу дітей дошкільного віку.

Використана література:

1. Асмолов А.Г. Основные принципы психологического анализа в теории деятельности. [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iYQaBkSXQ20J>.

2. Базового компонента дошкільної освіти в Україні [електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.

3. Байбородова Л.В. Повышение воспитательного потенциала учебного процесса в разновозрастных группах учащихся: Учебно-методическое пособие. - Ярославль: Департамент образования Ярославской области, 2008. - 183с.

4. Косенко Ю.М. Загальна педагогіка: Навчальний посібник/ Косенко Ю.М. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2008. – 280 с., с. 49-50.
5. Професійна освіта: Словник: навч.посіб./ Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ре. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с., с. 121-122.
6. Розвиток, виховання і формування особистості [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.d-learn.pu.if.ua/data/users/9980/Лекція_2_фінал.pdf.
7. Цюпак І.М. Тьютор як професія: порівняльний аспект/ Цюпак І.М. // Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : матеріали VIII Міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів, 4-6 грудня 2018 року. / відп. за випуск Вишник О. О. – Глухів, 2018. – С. 410-411.